

агротехнології. Це, у свою чергу, надаватиме можливість отримання прогнозованих урожаїв та належної якості продукції. Наразі ринку потрібен якісний та недорогий товар. Тож резерви збільшення доходів знаходяться у ретельному дотриманні агротехнологічних заходів.

Література.

1. Бронін О.В. Економічна ефективність виробництва насіння соняшнику в умовах становлення ринкової економіки України : [навчальний посібник] / О.В. Бронін. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016. – 100 с.
2. Голуб Г.А. Економічна ефективність виробництва олії в сільськогосподарських підприємствах / Г.А. Голуб, С.В. Лук'янець // Економіка АПК. – 2014.– №4. – С. 14-18.
3. Колпаченко Н.М. Тенденції розвитку ринку біопалива в Україні і світі // Збірник наукових праць «Новітні технології вирощування сільськогосподарських культур» Випуск 14. ІБКЦБ, Київ – 2012. – с. 551-554
4. Маслак О. Основні тенденції ринку олійного насіння / О. Маслак // Пропозиція - 2013. - №2 .- С.4-4. Мінаков І.А. Ефективність виробництва і переробки соняшника/ І.А.Мінаков // Досягнення науки та техніки АПВ. – 2016. - №4. - С. 35-38.
6. Фаїзов А.В. Олієжировий комплекс: проблеми і фактори розвитку [Електронний ресурс] / А.В. Фаїзов. – Режим доступу: www.nbuuv.gov.ua.
7. Виробництво та експорт соняшника в Україні [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://agroreview.com/news/vyrobnuctvo-ta-eksport-sonyashika-v-ukrayini>.

ПОРИВАЄВА Д.Ю.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СОНЯШНИК ТА МЕТОДИКА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ

Основною метою економічної стратегії розвитку агропромислового комплексу України є наполегливе піднесення матеріального рівня життя населення. Досягнення цієї мети вимагає насамперед вирішення продовольчої проблеми на основі підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Тому основне завдання сільського господарства полягає в забезпеченні зростання і сталості виробництва для повнішого задоволення потреб населення в продуктах харчування і промисловості – в сировині [5].

На сучасному етапі проблема підвищення ефективності агропромислового виробництва є визначальним фактором економічного і соціального розвитку суспільства.

Ефективність виробництва як економічна категорія відображає дію об'єктивних економічних законів, яка проявляється в результативності виробництва. Вона є тією формою. В якій реалізується мета суспільного виробництва. Економічна ефективність показує кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва і живої праці, а також сукупних їх вкладень.

Аналіз показників економічної ефективності вирощування соняшнику дає змогу виявити ефективність окремих прийомів або форм організації праці, які потім використовуватимуться у практичній діяльності господарств чи окремих підрозділів.

Ефективність виробництва складна економічна категорія, в якій відображається дія об'єктивних економічних законів виробництва результативність. Вона є формою виразу мети виробництва. Поняття «ефект» і «економічна ефективність» мають різне наповнення. Ефект це наслідок, результат виробництва в цілому або проведення тих чи інших заходів у сільському

* Науковий керівник – Артеменко О.О., к.е.н., доцент

господарстві. Наприклад, ефект від застосування добрив це приріст урожаю. Але ефект не показує, вигідна певна справа, чи ні. Тому за ефектом не можна судити про доцільність діяльності. Потрібно зіставити ефект із витратами на його одержання й визначити, якою ціною він досягнутий. Саме про це свідчить економічна ефективність [1].

Ефективність - це економічна категорія, що відображає співвідношення між одержаними результатами і витратами на їх досягнення ресурсами, які можуть бути представлені або в певному обсязі за їх первісною (переоціненою) вартістю (застосовувані ресурси), або частиною їх вартості у формі виробничих витрат (виробничо спожиті ресурси). Якщо при цьому врахувати, що результати виробництва не лише є різноманітними, але й можуть бути представлені в різних формах (вартісній, натуральній, соціальній), то стає очевидною необхідність в ідентифікації категорії ефективності відповідно до тих аспектів діяльності підприємства, які важливо проаналізувати й оцінити. Враховуючи специфіку сільськогосподарського виробництва, доцільно розрізнити такі види ефективності: технологічну, економічну і соціальну [4].

Щоб визначити оцінку економічної ефективності, використовують систему взаємопов'язаних показників, які характеризують вимоги економічних законів і впливів різних факторів. Для найбільш чіткого відображення рівня економічної ефективності, широко використовується, як натуральні, так і вартісні показники. Одним із найважливіших показників, що характеризують обсяг сільськогосподарського виробництва є вартість валової і товарної продукції господарства на основі яких можна розрахувати валовий і чистий дохід, а також прибуток.

Валова продукція сільського господарства - це всі вироблені первинні продукти протягом року землеробства і тваринництва. Їх розраховують в поточних та співставних цінах в вартісній формі 2005 р. При визначенні вартості валової продукції у сільському господарстві в її склад включають вартість основної, побічної продукції рослинництва, тваринництва і вартість вирощуваних за рік молодих насаджень. Продукція, яка реалізована господарством за границі виробництва, або використана для обміну по бартеру, називається товарною продукцією.

Вартість товарної продукції - розраховують у поточних цінах реалізації, рівень якої залежить від каналів і строків реалізації, якості продукції та інших факторів.

Економічна ефективність насіння соняшнику характеризується такими показниками, як: собівартість, прибуток розрахований на 1 ц продукції та 1 га посіву, урожайність, ціна реалізації 1 ц, рівень рентабельності.

Собівартість продукції(С) - це витрати сільськогосподарського підприємства на виробництво і реалізацію продукції, вираженій у грошовій формі. Виробнича собівартість включає витрати на виробництво продукції і обчислюється по всій продукції, виробленій у господарстві. А повна собівартість включає витрати на виробництво і реалізацію продукції і обчислюється тільки по реалізованій продукції. При визначенні економічної ефективності виробництва соняшника визначають собівартість 1 ц виробленої продукції [2].

Прибуток(П) - це реалізована частина чистого доходу. Він визначається, як різниця між грошовою виручкою від реалізації та повної собівартості проданої продукції. При визначенні економічної ефективності виробництва соняшника визначають прибуток на 1 ц та на 1 га посіву соняшника.

Урожайність(У) - це кількість продукції, одержаної з 1 га посіву. Визначається шляхом ділення валового збору після доробки на зібрану площу соняшника.

Ціна(У) - це грошовий вираз вартості товару. Відзначається як відношення виручки від реалізації продукції до кількості реалізованої продукції. Ціна включає собівартість і прибуток:

Рівень рентабельності(Р) - визначається з відношення одержаного прибутку до повної собівартості реалізованої продукції і виражається у відсотках. Він показує величину прибутку на 1 грн. витрат і характеризується ефективність їх використання. При цьому 1% прибутку з розрахунку на 1 грн. виробничих витрат[3].

Розглянемо економічну ефективність ФГ «Кобелев Роман Анатолійович» таблиця 1.

Динаміка показників рівня і ефективності інтенсифікації сільськогосподарського виробництва в Фермерському господарстві «Кобелев Роман Анатолійович» в період з 2013 до 2015 рр.

Показники	Роки			Відхилення, %	
	2013	2014	2015	2015р. До 2013р.	2015р. До 2014р.
1	2	3	4	5	6
А. Показники рівня інтенсифікації виробництва					
1. Припадає на 100 га с.г. угідь					
– основних виробничих фондів і оборотних засобів, <i>тис. грн.</i>	432,58	761,03	1466,96	339,12	192,76
– прямих витрат праці, <i>люд. год.</i>	1,70	1,14	2,03	119,37	179,10
– енергетичних потужностей, <i>к. с.</i>	-	-	-	-	-
– електроенергії, <i>кВт. год.</i>	-	-	-	-	-
Б. Показники ефективності інтенсифікації виробництва					
1. Припадає валової продукції с.-г. (в поточних цінах)					
– на 100 грн. матеріальних витрат, <i>грн.</i>	39,64	49,94	56,00	141,27	112,13
– на 100 грн. основних виробничих фондів і оборотних засобів, <i>грн.</i>	82,43	120,18	124,66	151,24	103,73
2. Припадає валової продукції с.-г. (в постійних цінах 2010 року)					
– на 1 середньорічного робітника, <i>тис. грн.</i>	537,28	966,57	1078,62	200,76	111,59
– на 100 га с.-г. угідь, <i>тис. грн.</i>	524,81	633,26	1176,76	224,23	185,83
3. Рівень сукупності рентабельності, %	18,75	45,53	26,86	143,20	58,99
4. Норма прибутку, %	13,32	26,83	19,54	146,70	72,84

На підставі показників рівня та ефективності інтенсифікації виробництва ФГ «Кобелев Роман Анатолійович» у 2013-2015 рр. спостерігаємо, що на 1 га с-г угідь в звітному періоді припадає 14,7 тис. грн. виробничих фондів і оборотних засобів; зміни в прямих витратах праці не дуже сильно змінилися, які складають в 2015 р. 2,03 люд-год. На 100 грн. матеріальних витрат припадає валової продукції в поточних цінах 56 грн., що на 12% більше за попередній рік; на 100 грн. основних виробничих фондів і оборотних засобів також збільшилась та склала 124,7 грн.. Щодо валової продукції в постійних цінах, то на 1 середньорічного робітника в звітному році припадає 1,1 млн. грн.; а на 100 га с.-г. угідь 1,2 млн. грн.. Рентабельність та норма прибутку має динамічний рух, с кожним роком вона коливається, отже це не є добрим фактором для підприємства.

Економічна ефективність виробництва соняшника залежить від складного комплексу природно-економічних, технологічних, науково-технічних факторів. При вивченні даної проблеми слід рахувати наступні особливості галузі: соняшник вимогливий до умов обробітку. Агротехнічні вимоги не дозволяють вирощувати цю культуру у вузькоспеціалізованих господарствах. Рослини цієї культури дуже чутливі до всіх видів гербіцидів. Слід враховувати також вимоги щодо олії в залежності від мети її використання. .

Незважаючи на велику кількість досліджень, питання підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва не втрачає актуальності, особливо впливу факторів, насамперед мікроекономічного рівня, на ефективність вирощування соняшнику, які ще недостатньо вивчені. Тому виникає необхідність поглибленого аналізу факторів, що зумовлюють кінцеві результати господарювання та обґрунтування напрямів підвищення ефективності виробництва соняшнику за сучасних умов.

Література.

1. Адаменко Т. Перспективи виробництва олійних культур в Україні в умовах зміни клімату: (матеріали третьої міжнародної конференції «Масложирова промисловість: стан, перспективи, технології» [Електронний ресурс] / Т. Адаменко // Агроогляд: овочі та фрукти: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.lol.org.ua
2. Рослинництво України. Статистичний збірник 2014 р. – К.: 2015. – 180 с.
3. Артеменко О.О., Мазнев Г.Є., Красноручський О.О., Зайка С.О., Бобловський О.Ю., та ін. Інноваційні ресурсозберігаючі технології: ефективність в умовах різного фінансового стану агроформувань: (Монографія) / за ред. проф. Г.Є.Мазнева. – Харків: Вид-во «Майдан», 2014. 592с.
4. Ефективність використання ресурсів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://trackls.narod.ru/books/bk3/pan2.html>
5. Кучеренко С. Ю. Організаційно-економічні засади ефективного виробництва соняшнику в Україні. Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди // Економічний вісник університету / Випуск № 24/1 2015.

ПУГАЧ О.В., ФЕПА Д.В.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ІНВЕСТИЦІЇ У ІННОВАЦІЇ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Одним з найважливіших чинників розвитку виробництва є капітал. Поняття “капітал”, або “інвестиційні ресурси”, як стверджують відомі американські економісти Макконнелл і Брю, включає всі вироблені засоби виробництва, які використовуються у виробництві товарів і послуг та в доставці їх до кінцевого споживача. Капітал – це вартість, яка в процесі виробництва дає нову додану вартість, тобто самозростає. Самозростання капіталу відбувається у процесі його обігу.

Вирішальними в агропромисловому виробництві є інновації. Інновації у сфері АПК зазвичай формуються шляхом динамічної взаємодії значної кількості агентів, зайнятих у вирощуванні, обробці, пакуванні, дистрибуції та споживанні або подальшій переробці продукції АПК. Відповідно, ці агенти задіяні у різних сферах: метрологія, стандарти безпеки, молекулярна генетика, інтелектуальна власність, ресурсна економіка, харчова хімія, логістика тощо. Для виникнення інновацій взаємодія між цими групами осіб має бути відкритою та заснованою на найбільш відповідних знаннях [1, 2].

Інноваційний розвиток підприємств аграрного сектору досліджували відомі українські вчені Лупенко Ю.А., Мазнев Г.Є., Малік М.Й., Саблук П.Т., Шпикуляк О.Г. та багато інших. Проте питання управління інноваційним розвитком підприємств агросфери потребують подальших досліджень.

Інноваційна діяльність в нашій країні – це сфера економічної діяльності, що була і залишається ураженою кризою. На ринку склалася така загальна ситуація, що інновації, які колись здійснювались за рахунок централізованих джерел, звелися до мізерної частини, тоді як інвестиції, що володіли внутрішньою структурою, втратили її і стали невідповідними і неорганізованими, стимулюючи тільки короткострокові цілі інвесторів. Вихід з такого становища один – подолати економічну кризу неможливо без інноваційно-інвестиційного буму, відновлення основного капіталу на принципово новій, конкурентоспроможній основі].

Найефективнішими способами активізації інноваційного розвитку в аграрному секторі економіки є формування та реалізація державної політики інноваційного розвитку агропромислового виробництва, відповідно до якої державні органи влади матимуть можливість

* Науковий керівник – Малій О.Г., к.е.н., доцент